

УДК 666.295.5

ОПТИМАЛЬНІ ШЛЯХИ ЗНЕБАРВЛЕННЯ СКЛЯНОЇ ТАРИ**Гожа Максим Миколайович,**

аспірант;

Саввова Оксана Вікторівна,

доктор технічних наук, професорка, професорка;

Воронов Геннадій Костянтинович,

кандидат технічних наук, доцент, доцент;

Тимошук Ігор Васильович

магістрант

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

maksym.hozha@kname.edu.ua

Виробництво тарного скла є однією з найбільш ресурсо- та енергоємних промислових галузей. Одним із шляхів вирішення проблеми ресурсо- та енергозбереження є застосування сучасних методів скорочення витрат вартісної сировини та застосування зворотнього бою кольорового скла при варці забарвлених стекол. У зв'язку з цим питання ресурсо- та енергозбереження, при умові зберігання конкурентної здатності продукції, є найбільш актуальними щодо підвищення рентабельності галузі, особливо у сучасних економічних умовах України.

Під час варіння прозорого тарного скла ефективним є фізичне знебарвлення із застосування у шихті селену (переважно застосовується металевий селен або натрію селеніт Na_2SeO_3), який, разом з оксидом кобальту, забарвлюють скло в колір, додатковий до існуючого. Однак застосування селену пов'язане зі значними труднощами через його підвищену летючість.

Відомо, що співвідношення заліза до загального Fe, а також загальна кількість сульфату відіграють важливу роль у втратах Se. Для шихти з вмістом заліза не більше 0,05 мас. %, кількість введеного сульфату повинна бути близько 0,4 мас. % та співвідношення Fe^{2+} /загальний Fe не повинне перевищувати 0,12. У іншому випадку втрати селену досягають 100 %. Умови окислення (окисно-відновне число 14–17) є найбільш доцільними умовами для отримання найвищих колірних властивостей скла. Порівняння спектрів пропускання між склом, що не містить заліза (залишковий Se становив 220 ppm) і промисловим зразком (залишковий Se становив лише 2 ppm, вміст заліза становив 0,025 %), показало однакове положення піків поглинання [1]. У комерційній практиці FeSe є домінуючим барвником. Це узгоджується з розрахованими діаграмами стійкості для системи Na–O–Se. Вони передбачають за $t < 1000$ °C, для $\log p(\text{O}_2)$ від 0 до –8, Na_2SeO_3 як основні стабільні фази з

незначною кількістю Na_2Se . За вищої температури ($t = 1400\text{--}1500\text{ }^\circ\text{C}$), Na_2Se разом із Se стають основними фазами за $\log p(\text{O}_2) = -1$ у відновних умовах. За температури плавлення скла для умов атмосфери з $p(\text{O}_2)$ від 0 до -5 основними фазами є Na_2Se та Se . Активність Na_2O скоригована як 10^{-8} у розрахунках з реакцією. Основні реакції для утворення FeSe виглядають так:

Щоб компенсувати випаровування селену (може випаруватися до 75 % кількості селену, введеного в шихту) у виробництві скляної шихти завищують процентний вміст цього вартісного компонента. Для утримання селену у шихті використовують спеціальні способи її підготовки: селен попередньо змішують з рідким склом і обробляють у НВЧ-печі; поміщають у желатинові капсули або пелети та спікають із шихтою, що містить підвищену кількість лужноземельних оксидів, створюють інтеркальовані сполуки на основі Na_2SeO_3 або ZnSeO_3 та шаруваті структури (сапоніту, діатоміту тощо), використовують механоактивовану суміш $\text{SiO}_2 + \text{Se}$. Однак все це ускладнює процес приготування шихти та вимагає додаткового трудомістких технологічних операцій та незначно підвищує утримання селену (40–60 %). Вирішенням цієї проблеми може бути вирішено шляхом попереднього перемішування водного розчину селеніту натрію з наноструктурованими філосилікатами, що характеризуються високими адсорбційними властивостями, з наступним одержанням на їх основі фрити, що містить легкоплавкі компоненти, які додатково обволікають первинним розплавом інтеркальовані сполуки Se [2, 3].

Застосування селенвмісної фрити-преміксу дозволить інтенсифікувати процеси скловаріння, суттєво знизити летючість селену, та, поряд з одночасним введенням оксиду церію до складу скла знизити загальну потребу селену для забезпечення знебарвлення при розробці прозорої склотари. Ці положення визначають актуальність та доцільність розробки екологічної, енерго- та ресурсозберігаючої технології одержання прозорої склотари.

Список використаних джерел

1. Optimization and Control of Selenium Chemistry and Color in Flint Glass Melts. Univ. – Prof. Dr.rer.nat. Reinhard Conradt D Dr.rer.nat. Andreas Kasper Tag der mündlichen Prüfung, 2005. P. 102.
2. Müller-Simon H., Bauer J., Bauman P. Redox behavior of selenium in industrial soda-lime-silica glasses. *Glastech. Ber. Glass Sci.* 2001. №74. P. 283.
3. Beerkens R. G. C.; Kahl K. Chemistry of sulfur in soda-lime-silica glassmelts. *Physics and Chemistry of Glasses.* 2002. № 43. P. 189.